

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΙΔΙΟΙ-ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ

ΘΕΩΡΙΑ

Ερωτηματικές Προτάσεις:

- ★ Ονομάζονται αυτές που χρησιμοποιούμε συνήθως για να ζητήσουμε μια πληροφορία.
- ★ Στο τέλος των ερωτηματικών προτάσεων, στον γραπτό λόγο, βάζουμε ένα ερωτηματικό. (;)
π.χ. Τι ώρα είναι;

Με μια ερωτηματική πρόταση μπορούμε:

- ✓ **Να ζητήσουμε να κάνει κάποιος κάτι για εμάς.**
π.χ. Μου φέρνεις ένα ποτήρι νερό;
- ✓ **Να προτείνουμε κάτι.**
π.χ. Πάμε μια βόλτα;
- ✓ **Να αποδεχτούμε μία πρόταση.**
π.χ. Πάμε μια βόλτα;
- ✓ **Να εκφράσουμε συναισθήματα.**
π.χ. Πώς κατάντησες έτσι, καημένε μου;

Είδη ερωτηματικών προτάσεων:

α. Διακρίνονται σε:

Ευθείες: Με αυτές ο ομιλητής διατυπώνει άμεσα μια ερώτηση.

Εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες (ποιος, τι, πόσος κ.λπ) ή με ερωτηματικά επιρρήματα (μην, μήπως, άραγε, τάχα κ.λπ).

π.χ. Θα έρθεις μαζί μας;

Πλάγιες: Διατυπώνονται έμμεσα. Είναι ερωτήσεις που ο ομιλητής τις μεταφέρει σε κάποιον άλλο με πλάγιο τρόπο.

π.χ. Τον ρώτησα γιατί έχει θυμώσει μαζί μου τόσο πολύ.

β. Διακρίνονται και με διαφορετικό τρόπο σε:

Γνήσιες ερωτήσεις: Με αυτές ζητάμε πληροφορίες.

π.χ. Πότε θα φύγουμε;

Ρητορικές ερωτήσεις: Με αυτές δε ρωτάμε για να πάρουμε κάποια απάντηση, απλώς διατυπώνουμε με έμφαση μια κρίση.

π.χ. Μήπως δεν σε είχα προειδοποιήσει;

Ερωτήσεις προσταγής: Διατυπώνουν με ευγένεια κάποια προσταγή ή παράκληση.

π.χ. Δεν έρχεσαι και εσύ μαζί μας;

ΟΙ ΠΛΑΓΙΕΣ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΡΗΜΑ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΗ	ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ
<p>Από ρήματα που σημαίνουν ερώτηση, απορία, αμφιβολία, γνώση, αίσθηση κ.λπ., π.χ. ρωτώ, εξετάζω, απορώ, θαυμάζω, αμφιβάλλω, λέω, εξηγώ, σκέφτομαι, δείχνω, θυμάμαι, γράφω, βλέπω, κοιτάζω, μαθαίνω, πληροφορούμαι, ακούω, υποθέτω, μαντεύω, καταλαβαίνω, υπολογίζω, προσπαθώ, πασχίζω κ.ά.</p>	<p>(α) ερωτηματικές αντωνυμίες (ποιος, πόσος, τι κ.α.) (β) ερωτηματικά επιρρήματα (πώς, πότε, πού κ. α.) (γ)συνδέσμους (μήπως, γιατί, αν κ.λ.π.)</p>	<p>α. ως αντικείμενο π.χ. Ρώτησε τι ώρα είναι. Υπολόγισε πόσο κάνουν όλα αυτά. Δεν ξέρω τι να πω.</p> <p>β. Υποκείμενο απρόσωπων εκφράσεων που έχουν όμοια σημασία με τα παραπάνω, όπως: δεν είναι βέβαιο, είναι περίεργο, είναι ζήτημα, δεν υπάρχει πληροφορία κ.α.</p> <p>π.χ. Είναι απίστευτο πόσο με ταλαιπωρείς. Είναι ανεξήγητο πώς δουλεύει αυτή η μηχανή. Είναι ζήτημα αν έφαγε μισό πορτοκάλι.</p> <p>γ. ως επεξήγηση ουσιαστικών με συγγενική σημασία με παραπάνω ρήματα, δεικτικών και αόριστων αντωνυμιών,</p> <p>π.χ. Στην ερώτηση μου, αν θα έρθει μαζί μας, δεν απάντησε. Αυτό δεν καταλαβαίνω, πού γυρνάει τέτοια ώρα. Κάτι σκέφτηκα, μήπως τα κάνει όλα αυτά επίτηδες.</p>

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, να βρείτε τον σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται, ρήμα εξάρτησης και να αναφέρετε το συντακτικό τους ρόλο.

Πρόταση	Σύνδεσμος	Ρήμα εξάρτησης	Συντακτικός ρόλος
1. Δεν είναι ζήτημα αν φύγει το πλοίο μια ώρα αργότερα.			
2. Αμφιβάλλω αν θα τα καταφέρω.			
3. Με ρώτησε τι έγραφαν σήμερα οι εφημερίδες.			
4. Δεν είμαι βέβαιος αν είδε τον Γιάννη.			
5. Δεν ήξερε αν είδε εμένα ή τον αδερφό μου.			
6. Δεν έχω ιδέα ποιος το έκανε.			
7. Η απορία μου ήταν αυτή, πού θα βρούμε τα λεφτά.			
8. Δεν υπάρχει πληροφορία αν θα γίνει απεργία.			
9. Αυτό μόνο δε σκέφτηκα, τι θα γινόταν αν με έπιαναν.			
10. Αυτό μόνο εξήγησέ μου, πόσο συχνά αγοράζεις παπούτσια.			
11. Αυτή την απορία έχω πάντα, πώς, με τόση ανοργανωσιά, τα βγάζει πέρα την τελευταία στιγμή.			

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΥΘΥ ΣΤΟΝ ΠΛΑΓΙΟ ΛΟΓΟ

Στον **ευθύ λόγο** ακούμε τα λόγια κάποιου όπως ακριβώς τα λέει, ενώ στον **πλάγιο λόγο** τα λόγια αυτά τα μεταφέρει κάποιο τρίτο πρόσωπο.

Για να μετατρέψω τον ευθύ σε πλάγιο λόγο:

Στάδια που πρέπει να ακολουθήσω:

1. Προσθέτω τα ονόματα των προσώπων.
2. Βάζω συνδέσμους για να ενώσω τις προτάσεις.
3. Χρησιμοποιώ ρήματα, όπως ρώτησε, απάντησε, είπε κ.ά.
4. Μετατρέπω τις κύριες προτάσεις σε εξαρτημένες.
5. Αλλάζω το πρόσωπο των ρημάτων από πρώτο/δεύτερο σε τρίτο(π.χ. ήθελα → ήθελε).
6. Μερικές φορές, αλλάζω και τον χρόνο του ρήματος.
π.χ. έριξαν → είχαν ρίξει

A. Να μετατρέψετε τον ευθύ σε πλάγιο λόγο:

π.χ.

1. **Ευθύς λόγος:** Πότε θα γίνει το πάρτι ;
Πλάγιος Λόγος: Τη ρώτησε πότε θα γίνει το πάρτι.
2. **Ευθύς λόγος:** «Πήγαινε να παίξεις με τους φίλους σου!» του είπε η μαμά.
Πλάγιος λόγος:
3. **Ευθύς λόγος:** «Αύριο θα πάμε εκδρομή» ανακοίνωσε ο διευθυντής.
Πλάγιος λόγος:
4. **Ευθύς λόγος:** «Σε ένα μήνα κλείνουν τα σχολεία!», ψιθύρισε ο διπλανός μου.
Πλάγιος λόγος:
5. **Ευθύς λόγος:** «Δεν επιτρέπεται το κάπνισμα εδώ» είπε ο σερβιτόρος στον πελάτη.
Πλάγιος λόγος:
6. **Ευθύς λόγος:** «Ονομάζομαι Νίκος Παπαδόπουλος» είπε ο νέος συμμαθητής μας.
Πλάγιος λόγος:

7. **Ευθύς λόγος:** «Δεν έκανες σωστά την άσκηση» παρατήρησε ο δάσκαλος.
Πλάγιος λόγος:
8. **Ευθύς λόγος:** «Συγχαρητήρια στην ομάδα μπάσκετ που κέρδισε το 1^ο βραβείο!» είπαν οι δάσκαλοι.
Πλάγιος λόγος:
9. **Ευθύς λόγος:** «Είσαι χλωμός. Μήπως είσαι άρρωστος;» ρώτησε ο Κώστας τον Ντανιέλ.
Πλάγιος λόγος:
10. **Ευθύς λόγος:** «Θέλεις να πάμε μαζί σινεμά;» τη ρώτησε η Μαρία.
Πλάγιος λόγος:
11. **Ευθύς λόγος:** «Μαμά θα ήθελα να αγοράσω έναν υπολογιστή» είπε η Ματίλντα.
Πλάγιος λόγος:

B. Να μετατρέψετε τον πλάγιο σε ευθύ λόγο:

π.χ.

1. **Πλάγιος λόγος:** Του απάντησε ότι δεν ξέρει, γιατί δε συνεννοήθηκαν.
Ευθύς λόγος: Δεν ξέρω ακόμη, δε συνεννοηθήκαμε.
1. **Πλάγιος λόγος:** Ο Νίκος παρακάλεσε τον Γιάννη να τον βοηθήσει στις ασκήσεις.
Ευθύς λόγος:
2. **Πλάγιος λόγος:** Η δασκάλα ανακοίνωσε στα παιδιά ότι θα γράψουν τεστ στη γλώσσα.
Ευθύς λόγος:
3. **Πλάγιος λόγος:** Ο γυμναστής είπε στον Δημήτρη ότι πέρασε στην ομάδα ποδοσφαίρου.
Ευθύς λόγος:
4. **Πλάγιος λόγος:** Η Μαριέτα φώναζε πως δε φταίει εκείνη για το σπάσιμο της πόρτας.
Ευθύς λόγος:
6. **Πλάγιος λόγος:** Η Έλλη ρώτησε την Ίλντα αν θέλει να πάνε μαζί βόλτα το απόγευμα.
Ευθύς λόγος:

7. **Πλάγιος λόγος:** Ο μπαμπάς του Λευτέρη τον άφησε να πάει στην κατασκήνωση το καλοκαίρι.
Ευθύς λόγος:
8. **Πλάγιος λόγος:** Η κυρία του ολοήμερου τμήματος είπε ότι όλα τα παιδιά είναι ίσα.
Ευθύς λόγος:
9. **Πλάγιος λόγος:** Ο αστυνομικός είπε ότι ο κλέφτης βρέθηκε και οδηγήθηκε στο τμήμα.
Ευθύς λόγος:
10. **Πλάγιος λόγος:** Ο μανάβης είπε στην πελάτισσα ότι φέτος οι τιμές θα αυξηθούν.
Ευθύς λόγος:
11. **Πλάγιος λόγος:** Η μαμά του Μπόρις του είπε να πλύνει τα δόντια του πριν κοιμηθεί.
Ευθύς λόγος:

Κυριολεξία // Μεταφορά

Όταν οι λέξεις μιας πρότασης χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, τότε έχουμε Κυριολεξία.

Παράδειγμα Κυριολεξίας:

Μέθυσσε από το πολύ κρασί.

Αγόρασε ένα χρυσό δαχτυλίδι

Στα παραπάνω παραδείγματα έχουμε **κυριολεξία**, δηλαδή έχουμε κάτι πραγματικό, γιατί πράγματι μπορεί κάποιος να μεθύσει από κρασί ή να αγοράσει ένα χρυσό δαχτυλίδι.

Όταν όμως οι λέξεις δε χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία, αλλά αποδίδουν μια ιδιότητα διαφορετική, που δεν υπάρχει στην πραγματικότητα, τότε έχουμε **μεταφορά**.

Παράδειγμα Μεταφοράς:

Μέθυσσε από ευτυχία.

Ο Τάκης έχει χρυσή καρδιά.

Στα παραπάνω παραδείγματα έχουμε **μεταφορά**, διότι η ευτυχία δεν είναι κρασί για να μεθύσει κάποιος ούτε μπορεί κάποιος να έχει χρυσή καρδιά. Απλώς, χρησιμοποιούμε τη λέξη αυτή για να δείξουμε τη μεγάλη ευτυχία ή πόσο καλός είναι κάποιος.

Α. Να βάλετε δίπλα από κάθε πρόταση ένα Κ αν είναι κυριολεξία ή ένα Μ αν είναι μεταφορά.

1. Η Αφροδίτη μασάει μια τσίχλα.	Κ
2. Κόπηκε η καρδιά του στα δύο.	Μ
3. Ο Χρήστος παλεύει με τον Αντώνη.	
4. Ο Πέτρος μασάει τα λόγια του.	
5. Το μήλο κόπηκε σε δύο κομμάτια.	
6. Ο Χρήστος παλεύει με τα κύματα.	
7. Η καρδιά του είναι πέτρα.	
8. Αγόρασε μια δερμάτινη ζώνη.	
9. Μια πύρινη ζώνη περικύκλωσε το σπίτι.	
10. Μην παίζεις μαζί μου.	
11. Μην τσακίζεις τις σελίδες του βιβλίου.	
12. Οι στρατιώτες μας τσάκισαν τις δυνάμεις του εχθρού.	
13. Οι κυνηγοί σκότωσαν το αγριογούρουνο.	
14. Σκοτώνεται κάθε μέρα στη δουλειά.	
15. Σήκωσε ένα βαρύ κιβώτιο.	
16. Αυτό σηκώνει πολλή συζήτηση.	
17. Καταπίνω δύσκολα το χάπι.	
18. Κλείνω τα μάτια.	
19. Του έπεσε ο πρώτος αριθμός του λαχείου.	
20. Περπατάει πολύ αργά.	
21. Τα νιάτα φεύγουν γρήγορα.	
22. Έφερε στον κόσμο ένα αγοράκι.	

ΕΝΟΤΗΤΑ 4:

Συνώνυμα – Αντώνυμα (αντίθετα)

Συνώνυμα ονομάζονται οι λέξεις που έχουν περίπου την ίδια σημασία.

π.χ.

- ★ παπάς = ιερέας
- ★ λευκός = άσπρος
- ★ μπαμπάς = πατέρας

Αντώνυμα (αντίθετα) ονομάζονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία.

π.χ.

- ★ ψηλός ≠ κοντός
- ★ πλούσιος ≠ φτωχός
- ★ όμορφος ≠ άσχημος
- ★ πάνω ≠ κάτω
- ★ γεμίζω ≠ αδειάζω
- ★ ανεβαίνω ≠ κατεβαίνω

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Γράψε δίπλα σε κάθε ρήμα το αντίθετό τους.

- ★ ανεβάζω ≠ _____
- ★ μαζεύω ≠ _____
- ★ γεμίζω ≠ _____
- ★ κλαίω ≠ _____
- ★ σταματώ ≠ _____
- ★ κρυώνω ≠ _____
- ★ ανοίγω ≠ _____
- ★ ξυπνώ ≠ _____
- ★ μαυρίζω ≠ _____
- ★ βγαίνω ≠ _____

Β. Συμπλήρωσε τις αντίθετες λέξεις (ειρήνη, έξοδος, πάνω, βαρύς, κρατώ, φτηνός, άγριος, ώριμος, κλείνω, είσοδος, πλούσιος, απαγορεύω, αποστολέας, δύσκολο, πολλαπλασιάζω, νέος, αθώος) των πιο κάτω λέξεων:

επιτρέπω		εαφρύς	
παραλήπτης		ήμερος	
εύκολο		αφήνω	
κάτω		ανώριμος	
ανοίγω		διαιρώ	
ακριβώς		φτωχός	
πόλεμος		ένοχος	
είσοδος		γέρος	

Γ. Να αντιστοιχίσεις τα συνώνυμα:

καθημερινός	απομόνωση
ανθοδοχείο	ημερήσιος
μοναξιά	βάζο
χαρίζω	ακροθαλασσιά
φουστάνι	φταιχτης
γιαλός	προσφέρω
ένοχος	φόρεμα

